

A jubiláló utca

NEMO

El sem hinné, ha nem olvasná az ember, hogy az Andrássy út még csak huszonöt éves. Az egész világon összeforrott Budapest fogalmával a köztudatban, úgy hogy szinte bajos is elképzelni: vajon Budapest akkor is Budapest volt-e, amikor nem volt Andrássy útja. Aztán korához mérten vén is már ez az utca. Házait folytonosan frissre meszelik, sok helyütt újra építik és még több helyütt úgy hagyják, romnak, lemálló vakolattal, pucér téglacsontvázzal.

Ez az Andrássy út legmegkapóbb és legszomorúbb bizonyosága annak, hogy legmerészebb szándék sem ér semmit, ha nem közvetlenül fakadt a reális körülményekből és nagyzó hazugságokból nem lehet palotákat építeni –, még huszonöt évre sem.

Szép-e az Andrássy út? Tervnek, fictionnak gyönyörű szép. Maga az eszméje: hogy egyharmadában az eleven kereskedelmi életé legyen, egyharmadában az előkelő boulevard-életé, egyharmadában pedig a nyugalmas nyaraló-életé – gondolatnak friss, szellemes és amint az Oktogon tér és a Körönd ez átmeneteket megcsinálja, határozottan frappáns.

De azért ne áltassuk magunkat: az Andrássy út, Budapest büszkesége nem szép. Sőt minél nagyobb szabású vonalában, annál leverőbb látvány.

Mert utcát széppé nem a mérnök vonalzója és cirklíje¹⁰ teszi, hanem az élet, amelynek az utca lüktető ere. Már pedig az Andrássy úton megérezni, hogy nem a körülött virágzó élet követelte a létezését, hanem ellenkezőleg: kietlen nyomorba rajzolta belé erőszakosan, mesterkélten egy ambiciózus államférfiú vakmerő fantáziája.

Hiába jelölték ki hosszú, nyílegyenes vonalba a paloták telkeit; a kolduszegény vállalkozótól a leghitványabb anyagból építette meg a palotákat egyszerű reneszánsz-stílusban, amely stílusban azonban az anyag finomsága, a terméskő adja meg szépségét, amit hitvány anyagban, malterutánzásban e nemes egyszerűség dísztelen szegénységé válik.

¹⁰ „Körző.”

Hiába jelöltek ki egy utcaharmadot a kereskedelmi élet számára, ha nincs kereskedelem, ha a kirakatokból hiányzik a gazdagság, a vállalkozási kedv szülte ötletesség.

És hiába burkolták be fával a gyönyörű utat a jövődő boulevard-élet számára, ha nyomorú vágy lányai és a nyomorúság holmijaival megrakott bútorszekerek cammognak végig rajta és széles gyalogjáróján egy kisvárosi, jellegtelen nép korzózik patriarkálisan.

Jól teszik, ha azokat, akiket illet, már most egyengetni kezdik egy jövődő, gazdag főváros fejlődésének útját; jól teszik, ha már most lerombolják azt, amit évtizedek múlva hatványozott áldozatok árán lehetne majd csak eltávolítani és éppen ezért, mint a jövő fővárosi élet egyik széles, egyenes útját üdvözöljük a jubiléus Andrássy utat.

De akik ezzel és csakis ezzel akarják széppé tenni a fővárost, akik azt hiszik, hogy vonalzóval és cirklivel lehet nagyvárost elővarázsolni a pusztaságból –, azok épp úgy csalódnak, mintha valaki azzal akarná rekonstruálni az egészségét, hogy életpírt füst az arcára.

Tegyék gazdaggá az országot, adjanak ipart, kereskedelmet neki. Az önálló vámterület többet ér ezer „szépészeti” intézkedésnél. Mert *ΛΙΘΙΟΙ* GAZDAGSÁG VAN, *ΟΤΤ* NEM KELL FÉLTENI AZ *ΕΣΤΗΤΙΚΑΤ*.

(Művészeti séták c. rovat, Jövendő, 1905. 28. sz. 36–37.)

Az obszcen Budapest

Isten mentsen meg bennünket a képmutatástól és a nagyképűségtől; de már ami sok, az mégis csak sok! Határozottan közibe kell suhintani annak a tömérdék nuditásnak és mind mélyebbre szálló „művészeti” elaljasodásnak, amellyel Budapest fővárosát, az „ország szívé” a legkülönösebb nyilvános vállalatok elárasztják. Szinte az utcasarkon, nappal, a plakátokról le lehet olvasni, hogy ebben a nagy városban a nyilvános erkölcsök megijesztő elfajzásba vannak verve, nem is beszélvén az éjszakákról, mivel Budapest éjjeli ábrázata, hogy ne válogassuk a szót, határozottan ronda.

Nem erről vagy arról a színházról, orfeumról, spelunkáról¹¹ és effélékről akarunk külön beszélni. Eggyel több vagy kevesebb, nem sok. De száz levélt és szóbeli tiltakozás fekszik már előttünk az ellen az *ΕΡΚΟΛΕΣΙ* *ΕΛΠΙΣΧΟΣΟΔΑΣ*

¹¹ „Ócska lebuji.” (A *Spelunke* szóból.)